

TUNNE OIKEUTESI

KOKOONTUMISVAPAUDEN
KÄSIKIRJA

AMNESTY
INTERNATIONAL

Kokoontumisvapaus kuuluu kaikille

Rauhanomaisen mielenosoituksen järjestäminen tai sellaiseen osallistuminen on perustavanlaatuinen ja universaali ihmisoikeus. Kuten kansalaisyhteiskunnan aikaisemmat saavutukset esimerkiksi naisten äänioikeudesta, työntekijöiden vuosilomista ja kansalaisoikeuksista maailmalla osoittavat, ei demokratia voi toteutua lainkaan ilman oikeutta ja vapautta yhdistyä, kokoontua ja ilmaista vastustusta tai kannatusta muutokselle.

Yhteisten asioiden puolesta kokoontuminen, mielenosoittaminen ja vaatimusten esittäminen hallituksille on myös ehdoton edellytys muiden ihmisoikeuksien puolustamiselle. Erityisesti nyt, kun ilmastokriisi, vihan lietsonta ja autoritääriset johtajat uhkaavat ihmisoikeuksien toteutumista, kokoontumisvapautta on sekä puolustettava että käytettävä määrätietoisesti.

Oikeutta kokoontumisvapauteen sekä sanan- ja mielipiteenvapautteen suojellaan ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa sekä kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Vaikka Suomessa nämä oikeudet ovat perinteisesti toteutuneet hyvin, globaalit trendit näkyvät täälläkin. Rauhanomaisiin kokoontumisiin on kohdistettu suhteettomia voimatoimia ja julkisessa keskustelussa on esitetty virheellisiä tulkintoja sananvapauden ja kokoontumisvapauden rajoista.

Me Amnestylla uskomme, että oikeutta kokoontumisvapauteen sekä sanan- ja mielipiteenvapautteen tulee puolustaa nyt, kun nämä

keskeiset työkalut ovat vielä elinvoimaisina käytössämme. Haluamme puolustaa näitä oikeuksia ja tukea ja rohkaista kaikkia niiden käyttämiseen. Tämä käsikirja on Amnestyn Suomen osaston laatima perehdytys kokoontumisvapauteen sekä oikeudellisena kysymyksenä että välttämättömänä demokraattisena työkaluna. Se tarjoaa tietoa kokoontumisvapauden oikeudellisesta perustasta ja auttaa ymmärtämään oikeuksia ja velvollisuuksia niin mielenosoituksen järjestäjänä kuin osallistujana. Käsikirjassa käydään myös läpi mielenosoitukseen liittyviä viranomaiskäytäntöjä, väkivallattoman kansalaistottelemattomuuden periaatteita ja annetaan käytännön vinkkejä onnistuneen ja vaikuttavan mielenosoituksen järjestämiseen.

Olitpa järjestämässä mielenosoitusta tai osallistumassa sellaiseen, toivomme tämän oppaan vastaavan keskeisimpiin mieltä askarruttaviin kysymyksiin. Ihmisoikeuksien oikeudellinen tulkinta ja oikeuksien käyttäminen ei aina ole yksiselitteistä, mutta vapauksia kehitetään parhaiten niitä käyttämällä. Kuten historia osoittaa, saattaa mielenosoittaminen muuttaa maailmaa ja olosuhteita – ja valtaapitävien on hyväksyttävä se.

Tunne oikeutesi, ja pidä niistä kiinni.

Sisällysluettelo

Mihin oikeus osoittaa mieltä perustuu? Kokoon­tu­mis­vapau­den oikeudellinen perusta	04
Ihmisoikeuksien julistuksessa turvataan kaikille oikeus rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen ja sananvapauteen	05
Kansainväliset sopimukset velvoittavat valtioita	06
Ihmisoikeussopimusten tulkinta ja ihmisoikeuselinten antamat ohjeet	08
Suomessa kokoontumisvapaus on perusoikeus	09
Miten ja milloin kokoontumisvapautta voi rajoittaa?	10
Kokoontumisvapauden rajoittamiseen vaaditaan painavat perusteet	11
Kaikilla on oikeus osoittaa mieltään rauhanomaisesti	16
Väkivallaton kansalaistottelemattomuus	17
Poliisin oikeudet ja velvollisuudet	18
Viranomaisten tulee pyrkiä rauhanomaisten kokoontumisten onnistuneeseen toteutumiseen	19
Poliisin voimankäyttö ja varusteet	20
Oikeuteni ja velvollisuuteni mielenosoituksen järjestäjänä	22
Ennen mielenosoitusta	23
Mielenosoituksen aikana	25
Mielenosoituksen jälkeen	26
Oikeuteni ja velvollisuuteni mielenosoitukseen osallistujana	28
Ennen mielenosoitusta	29
Mielenosoituksen aikana	29
Mielenosoituksen jälkeen	29
Ohjeita ristiriitatilanteissa toimimiseen	30
Keinoja rauhalliseen kommunikaatioon	30
Entä jos koen, että oikeuksiani on loukattu	31
Vinkkejä vaikuttavan mielenosoituksen järjestämiseksi	32

MIHIN OIKEUS OSOITTA A MIELTÄ PERUSTUU? KOKOONTUMISVAPAUDEN OIKEUDELLINEN PERUSTA

- Oikeus osallistua ja vaikuttaa on demokraattisen, monimuotoisen, ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta kunnioittavan yhteiskunnan perusta.
- Oikeus kokoontumisvapauteen sekä sanan- ja mielipiteenvapauteen ovat perustavanlaatuisia ihmisoikeuksia. Ilman niitä olisi mahdotonta vaatia muiden ihmisoikeuksien tunnustamista ja toteutumista.
- Ihmisillä on yhdessä oikeus vaatia, arvostella ja puhua totuutta hallituksilleen.

Ihmisoikeuksien julistuksessa turvataan **kaikille oikeus**

rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen ja sananvapauteen

Oikeus osoittaa mieltä perustuu [ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa](#) ja ihmisoikeussopimuksissa turvattuihin oikeuksiin sananvapauteen ja kokoontumisvapauteen. Vaikka ihmisoikeuksien julistus ei ole oikeudellisesti sitova samalla tavalla kuin kansainväliset sopimukset, on se koko nykyisen ihmisoikeusjärjestelmän perusta. Monet sen sisältämistä oikeuksista ovat myös yleisesti hyväksytyä tapaoikeutta ja sitä myötä kaikkia valtioita velvoittavia: Vaikka jokin valtio ei olisi sitoutunut johonkin tiettyyn ihmisoikeussopimukseen, sitä voidaan pitää vastuussa ihmisoikeuksien toteuttamisesta julistukseen vedoten. Sananvapaus ja kokoontumisvapaus turvataan myös Suomen perustuslaissa.

§ Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus

19. ARTIKLA

Jokaisella on oikeus mielipiteen- ja sananvapauteen; tähän sisältyy oikeus häiritsemättä pitää mielipiteensä sekä oikeus rajoista riippumatta hankkia, vastaanottaa ja levittää tietoja kaikkien tiedotusvälineiden kautta.

20. ARTIKLA

Kaikilla on oikeus rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen.

Rauhanomainen kokoontumisvapaus tarkoittaa oikeutta kokoontua yhteen julkisilla paikoilla yhteisellä asialla, esimerkiksi kokouksiin, lakkoihin tai mielenilmauksiin. Ihmisillä on oikeus kokoontua rauhanomaisesti ilman, että heidän täytyy pelätä esimerkiksi pidätetyksi tuleamista.

Valtioilla on velvoite sallia rauhanomaiset kokoontumiset ilman tarpeetonta puuttumista, helpottaa kokoontumisvapauden toteutumista ja suojella osallistujia. Jotta kokoontumisvapaus voisi toteutua täysimääräisesti, myös muita oikeuksia, kuten oikeutta sananvapauteen, yhdistymisvapauteen ja poliittiseen osallistumiseen, on suojeltava. Kaikilla tulee olla mahdollisuus rauhanomaiseen kokoontumiseen ilman syrjintää.

Kansainväliset sopimukset **velvoittavat valtioita**

Amnestyn kannat erilaisiin ihmisoikeuskysymyksiin perustuvat kansainvälisiin sopimuksiin ja niiden tulkintaan esimerkiksi YK:n sopimusvalvontaelimissä ja kansainvälisissä tuomioistuimissa.

Oikeudet kokoontumisvapauteen ja sananvapauteen taataan muun muassa YK:n ihmisoikeussopimuksissa ja alueellisissa sopimuksissa. Yli 170 maata on ratifioinut [YK:n kansalaisyhteiskunnallisia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen](#), jossa valtiot sitoutuvat tunnustamaan oikeuden kokoontua rauhanomaisesti ja takaamaan mielipiteen- ja sananvapauden. Sopimuksessa todetaan myös, että näitä oikeuksia voidaan rajoittaa vain lakiin perustuvista ja välttämättömistä syistä. [YK:n yleissopimuksessa lapsen oikeuksista](#) taataan samat oikeudet lapsille. Sen on ratifioinut 196 maata.

Euroopan neuvoston 47 jäsenmaata ovat sitoutuneet [Euroopan ihmisoikeussopimukseen](#), jonka noudattamista valvoo Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT). Jokainen, joka katsoo oikeuksiaan loukatun, voi vedota tuomioistuimeen, jos hän ei saa oikeutta kansallisessa oikeusjärjestelmässä. Myös EU:ssa on oma oikeudellisesti velvoittava [perusoikeuskirjansa](#), jossa turvataan EU-kansalaisten ja EU:n alueella asuvien henkilöiden kokoontumis- ja sananvapaudet.

§ YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus

19 ARTIKLA

1. Jokaisella on oikeus mielipiteen vapauteen ilman ulkopuolista puuttumista.
2. Jokaisella on sananvapaus; tämä oikeus sisältää vapauden hankkia, vastaanottaa ja levittää kaikenlaisia tietoja ja ajatuksia riippumatta alueellisista rajoista joko suullisesti, kirjallisesti tai painettuna taiteellisessa muodossa tai muulla hänen valitsemallaan tavalla.
3. Edellisessä kohdassa tarkoitettujen vapauksien käyttö merkitsee erityisiä velvollisuuksia ja erityistä vastuuta. Se voidaan sen tähden saattaa tiettyjen rajoitusten alaiseksi, mutta näiden tulee olla laissa säädettyjä ja sellaisia, jotka ovat välttämättömiä **1)** toisten henkilöiden oikeuksien tai maineen kunnioittamiseksi, **2)** valtion turvallisuuden tai yleisen järjestyksen ("ordre public"), terveydenhoidon tai moraalin suojelemiseksi.

21 ARTIKLA

On tunnustettava oikeus kokoontua rauhanomaisesti. Tämän oikeuden käyttämiselle ei ole asetettava muita kuin sellaisia rajoituksia, jotka perustuvat lakiin ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen tai yleisen turvallisuuden tai yleisen järjestyksen ("ordre public") takia taikka terveydenhoidon tai moraalin tai muiden oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi.

Ihmisoikeussopimusten tulkinta ja ihmisoikeuselinten antamat ohjeet

Sopimukset ovat lyhyitä ja ytimekkäitä, eikä niiden tarkoitus aina selviä pelkkää sopimustekstiä lukemalla. Esimerkiksi ihmisoikeussopimusten valvontaelinten antamat yleiskommentit auttavat sopimustekstin tulkinnassa. Yleiskommentit eivät ole oikeudellisesti sitovia, mutta sopimusvaltioiden tulisi noudattaa niitä.

YK:n ihmisoikeuskomitea¹ antoi vuonna 2020 [yleiskommentin nro 37 oikeudesta rauhanomaiseen kokoontumiseen](#).

Siinä täsmennetään esimerkiksi, mitä rauhanomaisella mielenosoituksella tarkoitetaan ja selvennetään, millaisissa tilanteissa kokoontumisvapautta voidaan rajoittaa, sekä kiinnitetään huomiota kokoontumisvapauden toteutumiseen verkkoympäristössä.

Kansainväliset ja alueelliset ihmisoikeuselimet, kuten Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö ETYJ ja YK:n ihmisoikeusvaltuutettu, tuottavat myös standardeja ja ohjeita, jotka helpottavat ihmisoikeussopimusten toimeenpanoa. Mielenilmausten ja kokoontumisvapauden kannalta tärkeä ohjeistus on esimerkiksi ETYJin ja Venetsian komission kokoontumisvapautta koskeva ohjeistus ([Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly, 2019](#)) sekä poliisin voimankäyttöä koskevat ohjeistukset ja standardit.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen sitovilla tuomioilla on myös suuri merkitys. Tuomioistuin on ratkaisuissaan täsmentänyt muun muassa valtion positiivista velvollisuutta turvata kokoontumisvapauden käyttöä esimerkiksi suojelemalla sitä ulkoiselta häirinnältä, kuten vastamielenosoituksilta.

¹ YK:n ihmisoikeuskomitean tehtävänä on valvoa YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen noudattamista.

Suomessa kokoontumisvapaus on **perusoikeus**

[Suomen perustuslain](#) 2. luvussa luetellaan perusoikeudet, joihin kuuluvat myös kokoontumisvapaus ja sananvapaus:

- Jokaisella on oikeus lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin.
- Jokaisella on sananvapaus.

Perustuslaissa säädetään myös perusoikeuksien turvaamisesta:

- Julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Kokoontumisvapauden käyttämistä koskevat tarkemmat säännökset löytyvät [kokoontumislaista](#).

- Kokoontumislaissa turvataan kokoontumisvapauden käyttämistä ja ohjataan yleisten kokousten (esimerkiksi mielenosoitusten) järjestämistä.
- Yleinen kokous on järjestettävä rauhanomaisesti sekä osanottajien tai sivullisten turvallisuutta vaarantamatta ja heidän oikeuksiaan loukkaamatta. On myös huolehdittava siitä, ettei kokoontumisesta aiheudu huomattavaa haittaa ympäristölle.

Kokoontumislaissa määritellään **yleisen kokouksen järjestäjän oikeudet ja velvollisuudet**. Siinä säädetään yleisen kokouksen järjestämisoikeudesta ja osallistumisoikeudesta sekä määritellään, millaisessa paikassa yleisen kokouksen voi järjestää. Lain mukaan järjestäjällä on myös **ilmoitusvelvollisuus**.

Yleisen kokouksen **järjestäjän on huolehdittava järjestyksen ja turvallisuuden säilymisestä sekä lain noudattamisesta** tilaisuudessa. Jos kokouksen jatkamisesta aiheutuu välitöntä vaaraa ihmisten turvallisuudelle, omaisuudelle tai ympäristölle, järjestäjän on keskeytettävä kokous tai määrättävä se päättymään. Järjestäjällä on oikeus asettaa järjestyksenvalvoja. Järjestäjän on huolehdittava rakennelmien poistamisesta ja roskaantuneen paikan siivoamisesta.

Viranomaisilla on perusoikeuksien **turvaamis- ja edistämisvelvollisuus**: Julkisen vallan on edistettävä kokoontumisvapauden käyttämistä turvaamalla oikeus kokoontua ilman ulkopuolista häiriötä ja luomalla edellytyksiä yleisten kokousten järjestämiselle.

MITEN JA MILLOIN KOKOONTUMISVAPAUTTA VOI RAJOITAA?

Oikeus kokoontumisvapauteen on perustavanlaatuinen oikeus, jota voidaan rajoittaa vain tietyistä tarkkaan rajatuista syistä. Rajoitukset perustuvat sekä kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niitä koskevaan käytäntöön ja ohjeistuksiin, että kansalliseen oikeuteemme.

Perus- ja ihmisoikeuksien rajoittaminen

Monet perustuslain sisältämät perusoikeudet ja Suomea velvoittavat kansainväliset ihmisoikeudet, kokoontumisvapaus mukaan lukien, eivät ole ehdottomia, vaan niitä voidaan rajoittaa tietyin edellytyksin. Hyväksyttäviä syitä rajoituksille voivat olla esimerkiksi toisten henkilöiden oikeuksien suojaaminen tai painavat yhteiskunnalliset intressit, kuten kansallinen turvallisuus. On kuitenkin olemassa tiettyjä ehdottomia perus- ja ihmisoikeuksia, joita ei voida rajoittaa tai joista ei voida poiketa. Niitä on noudatettava kaikissa tilanteissa. Tällaisia ovat esimerkiksi kidutuksen kieltäminen sekä oikeus elämään. Mitkään rajoitukset eivät myöskään saa olla syrjiviä.

Kokoontumisvapauden rajoittamiseen **vaaditaan painavat perustelut**

YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaan kokoontumisvapauden rajoitukset voivat liittyä vain

- kansallisen tai yleisen turvallisuuden tai yleisen järjestyksen turvaamiseen
- terveydenhoidon suojelemiseen
- moraalien suojelemiseen tai
- muiden oikeuksien ja vapauksien suojelemiseen.

Kokoontumisvapauden rajoitusten on **perustuttava lakiin** ja niiden on oltava **välttämättömiä**, eli millään muulla keinolla ei perustellusti päästä samaan tavoitteeseen. Rajoitusten on oltava myös **oikeasuhtaisia**, eli rajoitustoimissa on punnittava, onkosaavutettu hyötöpainavampi kuin kokoontumisvapaudelle aiheutuva haitta, ja mitoitettava rajoitukset siten, että ne ovat perusteltuja. Kynnys rauhanomaisten kokoontumisten rajoittamiseen on pidettävä korkealla.

Kokoontumisvapaudelle asetettavat rajoitukset eivät saa olla syrjiviä eikä rajoituksilla saa luoda pelkoa tai uhkaa, joka estäisi ihmisiä osallistumasta rauhanomaisiin kokoontumisiin. Kaikkien kokoontumisten kieltäminen esimerkiksi tietyssä kaupungissa tai tietyssä aikana on lähtökohtaisesti suhteeton kokoontumisvapauden rajoitus, ja yksittäisen mielenosoituksen kieltäminen ennalta voi olla vasta viimeinen keino. **Rajoitusten pitää perustua tilannekohtaiseen harkintaan².**

² Ihmisoikeuskomitean yleiskommentti nro 37, kohdat 36.–38.

Yleisen turvallisuuden tai yleisen järjestyksen turvaamiseen, tai muiden oikeuksien ja vapauksien suojelemiseen perustuvien rajoitusten on samoin oltava välttämättömiä ja oikeasuhtaisia. Rauhanomaisten kokoontumisten luonteeseen kuuluu, että ne **voivat olla tarkoituksellisesti tai tahattomasti häiritseviä**, mikä edellyttää ympäristöltä joskus korkeaa sietokykyä. Mielenosoitukset aiheuttavat usein esimerkiksi häiriötä liikenteelle. **Häiriön yleiselle järjestykselle täytyy siis olla huomattava ennen kuin on perusteita rajoittaa kokoontumisvapautta³.**

Moraaliin perustuvat rajoitukset eivät saa perustua yhden ryhmän käsitykseen moraalista, vaan on otettava huomioon ihmisoikeuksien yleismaailmallisuus, monimuotoisuus ja syrjinnän kieltö. Yleiskommentissa nro 37 todetaan esimerkiksi, että kokoontumisvapauden rajoituksia ei voi asettaa sillä perusteella, että vastustetaan seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin ilmaisemista. Viranomaisten on turvattava myös epäsuositettujen ajatusten esittäminen ja suojeltava rauhanomaisia mielenosoittajia.

Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten lisäksi myös kansallinen oikeutemme mahdollistaa kokoontumisvapauten puuttumisen. Perusoikeuksien yleisillä rajoitusedellytyksillä⁴ on läheinen liityntä ihmisoikeuksien rajoitusedellytyksiin. Rajoitusten pitää siis olla esimerkiksi välttämättömiä, oikeasuhtaisia ja lailla säädettyjä. Perusoikeuksien rajoitukset eivät saa myöskään olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

³ Ihmisoikeuskomitean yleiskommentti nro 37, kohta 44.

⁴ Perusoikeuksien rajoituksia arvioitaessa lähtökohtana on eduskunnan perustuslakivaliokunnan muotoilema perusoikeuksien yleisten rajoitusperusteiden luettelo. Listassa on seitsemän edellytystä, jotka kaikkien tulee täytyä, jotta perusoikeuden rajoitusta voidaan pitää sallittavana. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/pevm_25+1994.pdf

DEMAND - REVISE TRANS ACT NOW!

AMNESTY
INTERNATIONAL

ESIMERKKI: HLBTI-tapahtumien kieltö Ankarassa

Ankarassa kiellettiin marraskuussa 2017 kaikki HLBTI-tilaisuudet määräämättömäksi ajaksi. Ankaran kuvernööri perusteli kieltoa sillä, että sateenkaarioikeudet ovat *“yhteiskunnallisesti herkkä aihe, joka saattaa lietsoa vihaa ja aiheuttaa välittömän uhan yleiselle turvallisuudelle, minkä takia kieltö on välttämätön rikosten ehkäisemiseksi, terveyden ja moraalien suojelemiseksi ja muiden ihmisten oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi”*.

Kielto annettiin Turkin ollessa poikkeustilassa, mutta sitä ei kumottu poikkeustilan loppuessa heinäkuussa 2018. Kielto purettiin lopulta oikeuden päätöksellä huhtikuussa 2019. Oikeus totesi, että kieltö oli laitton ja rajoitti oikeuksia ja vapauksia ehdottomalla tavalla, epämääräisesti ja suhteettomasti. Oikeus painotti, että viranomaisten pitää suojella rauhanomaisia kokoontumisia ja tilaisuuksia, vaikka ne saattavat aiheuttaa vastustusta, sen sijaan että tilaisuudet kiellettäisiin kokonaan.

Ihmisoikeusjärjestöjen mukaan kieltö oli syrjivä ja perusteeton. HLBTI-tilaisuuksien kiellot eivät kuitenkaan päättyneet Turkissa, vaan monissa kaupungeissa on kielletty Pride-marsseja ja muita tapahtumia⁵.

⁵ <https://www.hrw.org/news/2019/04/25/turkey-ankara-wakes-court-lifting-lgbti-events-ban#:~:text=An%20Ankara%20court%20has%20finally,%2C%20vague%2C%20and%20disproportionate%20ways.>

<https://www.amnesty.at/media/6978/human-rights-in-europe-online-final.pdf>
<https://www.hrw.org/news/2019/02/14/turkey-end-ankara-ban-lgbti-events>

ESIMERKKI: Kokoontumisvapaus ja oikeus terveyteen

Koronapandemian aikana monissa maissa on tartuntojen leviämisen estämiseksi rajoitettu voimakkaasti esimerkiksi kokoontumisvapautta ja liikkumisen vapautta. Usein rajoitukset eivät ole täyttäneet välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden vaatimusta, vaan ne ovat johtaneet [kokoontumisvapauden loukkauksiin](#).

Myös Suomessa jouduttiin punnitsemaan, miten paljon muita perusoikeuksia voidaan rajoittaa, jotta kaikille voitaisiin taata oikeus terveyteen. Kokoontumisvapautta rajoitettiin Suomessa marraskuussa 2020 alueilla, joilla tartuntoja esiintyi eniten, koska se katsottiin välttämättömäksi koronapandemian leviämisen estämiseksi. Yli kymmenen ja myöhemmin kuuden hengen yleiset kokoukset kiellettiin. Rajoitukset perustuivat tartuntatautilakiin, jonka 58 § antaa aluehallintovirastolle valtuudet päättää yleisten kokousten tai yleisötilaisuuksien kieltämisestä. Päätökset voidaan tehdä yhden kuukauden ajaksi ja toimenpiteet on lopetettava, kun tartunnan vaara on ohi.

Ihmisoikeuskomitean yleiskommentissa nro 37 todetaan, että terveyden suojeleminen voi poikkeuksellisesti olla peruste kokoontumisvapauden rajoituksille, esimerkiksi jos kokoontumiset aiheuttavat tartuntavaaran. Yleiskommentissa katsotaan myös, että vaikka valtioiden ei tulisi rajoittaa kokoontumisten osallistujamäärää, siihen voi olla perusteet tilanteessa, jossa terveyden suojeleminen edellyttää turvavälien pitämistä muihin ihmisiin.

Rajoitusten lähtökohtana tulisi olla kokoontumisvapauden turvaaminen. Vaikka kokoontumisten rajoittaminen voi olla paikallaan, toimenpiteet protestien rajoittamiseksi eivät voi olla tiukempia kuin muiden tilanteiden, joissa ihmisiä on koolla. Lisäksi tulisi ottaa huomioon mahdollisuudet järjestää mielenosoitus siten, että terveyden suojelemiseksi annettuja määräyksiä ja suosituksia voidaan noudattaa.

Kaikilla on oikeus osoittaa mieltään rauhanomaisesti

Ihmisoikeussopimukset turvaavat oikeuden vain **rauhanomaiseen kokoontumiseen**. Kokoontumiset, joissa osallistujilla ja järjestäjillä on väkivaltaiset aikeet tai joissa yllytetään väkivaltaan, eivät kuulu kokoontumisvapauden piiriin. **Viranomaisten on kuitenkin lähdettävä oletuksesta, että mielenosoitus on rauhanomainen**, ellei ole vakuuttavaa näyttöä siitä, että kokoontumisen järjestäjät ja osallistujat aikovat käyttää väkivaltaa tai yllyttää sen käyttöön.

Mitä ”rauhanomainen” tarkoittaa?⁶

- ✓ Väkivallaton kokoontuminen on rauhanomainen, vaikka se ärsyttäisi tai loukkaisi yksilöitä tai ryhmiä, jotka ovat eri mieltä mielenosoituksen viesteistä tai vaatimuksista.
- ✓ Kokoontuminen voi olla rauhanomainen, vaikka se kansallisten lakien perusteella olisi ”laiton” tai vaikka osallistujat rikkoisivat lakia esimerkiksi jättämällä noudattamatta poliisin ohjeita. Mielenosoitusten yhteydessä voi ilmetä häiriöitä esimerkiksi liikenteelle.
- ✓ Vaikka jotkut mielenosoituksen osallistujista käyttävät väkivaltaa, pääosin rauhanomainen mielenosoitus ei menetä kokoontumisvapauden suojaa. Yksittäiset väkivallanteot eivät ole riittävä peruste mielenosoituksen hajottamiselle. Muiden kuin mielenosoituksen osallistujien väkivaltainen käytös ei tee kokoontumisesta väkivaltaista.
- ✓ On viranomaisten vastuulla osoittaa, että mielenosoituksen järjestäjien aikeet ovat väkivaltaiset. Väkivallan esiintyminen aiemmissa saman järjestäjän kokoontumisissa ei yksinään ole riittävä peruste. Suojavarusteiden, kuten kaasunaamarien tai kypärien, hallussapito ei ole riittävä osoitus väkivaltaisista aikeista.
- ✓ Väkivallalla tarkoitetaan tyypillisesti sellaisen fyysisen voiman käyttöä muita kohtaan, joka voi johtaa loukkaantumiseen tai kuolemaan tai vakavaan vahinkoon omaisuudelle. Pelkkä töniminen tai tuuppiminen tai ajoneuvoliikenteen, jalankulkuliikenteen tai arkitoimen häiriytyminen ei ole väkivaltaa.
- ✓ Rauhanomaista kokoontumista ei saa käyttää syrjintään, vihollisuuksiin tai väkivaltaan yllyttämiseen⁷. Tällöinkin rajoitustoimet olisi ensisijaisesti kohdistettava yksittäisiin lakia rikkoviin henkilöihin, ei koko kokoontumiseen. Erilaisten symbolien tai lippujen käyttäminen on ilmaisunvapauden piirissä, paitsi poikkeuksellisissa tapauksissa, jos käytetyt symbolit suoraan ja ensisijaisesti yhdistetään syrjintään, vihollisuuksiin tai väkivaltaan yllyttämiseen.

⁶ Ihmisoikeuskomitean yleiskommentti nro 37, mm. kohdat 15–20; ETYJin ja Venetsian komission kokoontumisvapautta koskeva ohjeistus

⁷ KP-sopimuksen 20 artikla:

1. Kaikki propaganda sodan puolesta on kiellettävä lailla.
2. Kaikki kansallisen, rotu- tai uskonnollisen vihan puoltaminen, joka merkitsee yllytystä syrjintään, vihollisuuksiin tai väkivaltaan, on kiellettävä lailla.

VÄKIVALLATON KANSALAISTOTTELEMATTOMUUS

Kansalaistottelemattomuudella tai väkivallattomalla suoralla toiminnalla voidaan tarkoittaa monia eri toimintatapoja. Niillä pyritään saamaan aikaan muutosta väkivallattomilla, häiriötä aiheuttavilla suoran toiminnan keinoilla, jotka tietoisesti ja tahallisesti rikkovat lakia. Vaikka toimintaan liittyy tarkoituksellinen lain rikkominen tai noudattamatta jättäminen, väkivallattoman suoran toiminnan keinot saattavat silti olla oikeutettuja, ilmaisunvapauden ja kokoontumisvapauden piirissä olevia tapoja puolustaa esimerkiksi ihmisoikeuksia tai ympäristöä.

Amnesty ei kehota ketään käyttämään kansalaistottelemattomuutta tai väkivallattoman suoran toiminnan keinoja, mutta puolustaa ihmisiä, joiden oikeuksia loukataan niiden käyttämisen vuoksi. Väkivallatonta suoraa toimintaa käyttävät aktivistit ovat yleensä tietoisia mahdollisista oikeudellisista seuraamuksista ja

valmistautuneet kantamaan ne. Monissa maissa väkivallattomaan vastarintaan on kuitenkin vastattu suhteettoman kovilla syytteillä. Jos kansalaistottelemattomuutta harjoittavia aktivisteja rangaistaan ankarammin kuin muita samasta rikoksesta, heitä syrjitään poliittisen mielipiteensä takia. Jo rangaistusten uhka voi tukahduttaa sananvapautta ja kokoontumisvapautta.

YK:n ihmisoikeuskomitean antaman yleiskommentti nro 37 mukaisesti myös kollektiivinen kansalaistottelemattomuus tai suora toiminta voi olla kokoontumisvapauden nojalla suojattua, jos toiminta on väkivallatonta. Myös Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö ETYJ on vaatinut jäsenmailtaan oikeasuhtaisia seuraamuksia väkivallattomaan suoraan toimintaan osallistuneille.

POLIISIN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET

Poliisin toimista mielenosoituksissa säädetään tarkemmin [kokoontumislaisissa](#). Kokoontumislain mukaan yleisen kokouksen järjestäjän on huolehdittava järjestyksen ja turvallisuuden säilymisestä sekä lain noudattamisesta tilaisuudessa. **Poliisin tehtävänä on turvata kokoontumisvapauden käyttämistä.** Poliisin tulee myös valvoa, että järjestäjä ja puheenjohtaja täyttävät lain mukaiset velvollisuutensa, sekä ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

Viranomaisten tulee pyrkiä rauhanomaisten kokoontumisten onnistuneeseen toteutumiseen

Viranomaisten tulee pyrkiä siihen, että rauhanomaiset kokoontumiset toteutuvat onnistuneesti. Poliisin on otettava kokoontumisvapauden turvaamis- ja edistämisvelvollisuus huomioon antaessaan ohjeita ja määräyksiä. Poliisin tulee edistää dialogia osapuolten kesken, vähentää jännitteitä ja ratkaista mahdollisia erimielisyyksiä. Poliisin tulee myös suojella toimittajia, tarkkailijoita ja lääkintähenkilökuntaa⁸.

Poliisi voi tarvittaessa antaa yleisen kokouksen järjestämisestä ennakolta tai tilaisuuden aikana ohjeita ja määräyksiä, mutta vain

- yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi
- terveyden, omaisuuden tai ympäristön vahingoittumisen estämiseksi taikka ympäristölle aiheutuvan haitan rajoittamiseksi
- sivullisten oikeuksien turvaamiseksi sekä
- liikenteen sujuvuuden turvaamiseksi.

Yleisten kokousten ja yleisötilaisuuksien järjestämistä ei saa rajoittaa määräyksillä, jotka eivät ole välttämättömiä. Lisäksi määräyksillä

asetettujen rajoitusten tulee olla oikeassa suhteessa niiden tavoitteeseen, ja suositusluontoisten ohjeiden tulisi olla ensisijaisia sitoviin määräyksiin nähden⁹. Poliisin määräysten tottelematta jättäminen saattaa johtaa sakkoihin tai rikossyytteeseen.

Päällystään kuuluvalla poliisilla on oikeus keskeyttää yleinen kokous tai määrätä se päättymään, jos muut toimenpiteet eivät ole osoittautuneet riittäviksi, jos kokouksen jatkamisesta aiheutuu välitöntä vaaraa ihmisten turvallisuudelle, omaisuudelle tai ympäristölle tai jos yleistä kokousta järjestettäessä toimitaan olennaisesti lainvastaisesti.

Kokoontumisen voi hajottaa vain poikkeuksellisissa tapauksissa. Esimerkiksi yksittäiset väkivallanteot eivät riitä perusteeksi. Rauhanomainen, mutta häiriötä aiheuttava kokoontuminen voidaan hajottaa vain, jos häiriö on vakavaa ja pitkäaikaista¹⁰.

⁸Ihmisoikeuskomitean yleiskommentti, kohdat 74., 75

⁹HE 145/1998

¹⁰Ihmisoikeuskomitean yleiskommentti, kohta 85.

Poliisin voimankäyttö ja varusteet

Poliisin tehtävistä, valtuuksista ja velvollisuuksista sekä voimankäytöstä säädetään tarkemmin poliisilaissa. Poliisilain mukaan poliisin täytyy kunnioittaa perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia, suhteellisuusperiaatetta ja vähimmän haitan periaatetta. Laissa määritellään myös poliisin voimankäytön rajat.

Poliisi voi mielenosoituksessa käyttää voimaa, jos se on tarpeen tilanteen tai teon rauhoittamiseksi tai lopettamiseksi. **Voimankäyttö on kuitenkin viimeinen vaihtoehto**, jos kehotukset ja käskytykset eivät tehoa. Voimaa käytetään aina lievintä keinoa hyödyntäen ja tilannetta arvioiden. Jos tilanne on vaativa, poliisi voi ottaa käyttöön voimankäyttövälineitä.¹¹

Poliisilain mukaan poliisilla on oikeus käyttää sellaisia **tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää tehtävän hoitamiseksi puolustettavina**. Voimakeinojen puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon esimerkiksi vastarinnan vaarallisuus sekä tehtävän tärkeys ja kiireellisyys. Henkilöä on myös varoitettava mahdollisuudesta joutua voimakeinojen käytön kohteeksi, jos varoittaminen on mahdollista ja tarkoituksenmukaista.

Poliisi voi myös pyytää todistamaan henkilöllisyyden tai tehdä turvallisuustarkastuksen, jos siihen on perusteltu syy, esimerkiksi vaarallisten aineiden tai esineiden löytämiseksi.

Saatuana tiedon mielenosoituksesta poliisi arvioi mielenosoitukseen liittyvät uhat ja niiden poistamiseksi tarvittavat keinot. Poliisi pyrkii varaamaan riittävästi henkilöstöä sekä tarkoituksenmukaisen kaluston tehtävien täyttämiseksi mielenosoituksessa.

Poliisin varustus

¹¹<https://poliisi.fi/yleiset-kokoukset-ja-mielenosoitukset>

Joukkojenhallintapoliisin varustus

Poliisin varusteet voidaan jakaa suojavälineisiin ja voimankäyttövälineisiin. Joukkojenhallintapoliisi varustautuu tavallista poliisia raskaammin. **Jokaiselta virkatehtävää suorittavalta poliisilta on löydyttävä yksilöitävissä oleva tunnus.** Poliisin on myös pyynnöstä esitettävä virkamerkkinsä sellaisessa tilanteessa, joka ei estä kyseisen virkatehtävän suorittamista. Myös poliisin ajoneuvojen on oltava yksilöitävissä.

Suojavarusteiden tarkoituksena on varmistaa poliisien turvallisuus työtehtävää hoitaessaan. Mielenosoituksissa poliisi voi käyttää fyysisiä keinoja, kuten kuljetusotteita. Poliisin voimankäyttövälineisiin kuuluvat esimerkiksi etälamautin, sumutteet ja kaasut (ml. OC-sumute), poliisikoira, patukka sekä FN 303 – paineilma-ase.

Poliisin voimankäytöstä on kansainvälisiä standardeja ja ohjeita, esimerkiksi "[United Nations Human Rights Guidance on Less-Lethal Weapons in Law Enforcement](#)". Tässä YK:n ohjeistuksessa kerrotaan, millä tavalla "vähemmän tappavia" joukkojenhallintaan tarkoitettuja aseita voidaan käyttää mielenosoitusten yhteydessä siten, että voimankäyttö on suhteellista ja perusteltua. Ohjeistuksessa täsmennetään myös tiettyjen voimankäyttövälineiden hyväksyttäviä käyttötapoja. Esimerkiksi kemiallisia aineita, kuten OC-sumutetta, ei ohjeistuksen mukaan tulisi käyttää passiivisen vastarinnan tilanteissa eikä myöskään sellaisia henkilöitä vastaan, jotka jo ovat poliisin hallinnassa. Myös ihmisoikeuskomitean yleiskommentissa nro 37 todetaan, että voimakeinoa, joka todennäköisesti aiheuttaa vähäistä suurempia vammoja, ei tule käyttää passiivista vastarintaa harjoittaviin ihmisiin.

Valtioilla on velvoite tutkia tehokkaasti, viipymättä ja riippumattomasti väitteet poliisin laittomasta voimankäytöstä tai muista väärinkäytöksistä.

OIKEUTENI JA VELVOLLISUUTENI MIELENOSOITUKSEN **JÄRJESTÄJÄNÄ**

Suomen perustuslaissa taattu kokoontumisvapaus sisältää oikeuden järjestää mielenosoituksia ja osallistua niihin. Mielenosoituksen toteuttamisessa järjestäjällä ja osallistujalla on myös tiettyjä vastuita ja velvollisuuksia.

Mielenosoituksen järjestäjästä säädetään kokoontumislaisissa. Lähtökohtaisesti mielenosoituksia voivat **järjestää täysi-ikäiset henkilöt**. 15 vuotta täyttänyt voi toimia järjestäjänä vain, jos hän pystyy vastaamaan järjestäjän velvollisuuksista. Alle 15-vuotias voi järjestää mielenosoituksen yhdessä täysi-ikäisen kanssa.

ENNEN MIELENOSOITUSTA

Huomioi mielenosoitusta suunnitellessasi, että **kokoontumislain** mukaan mielenosoituksen järjestäjän velvollisuus on huolehtia järjestyksestä ja turvallisuudesta sekä lain noudattamisesta tilaisuudessa.

Ihmisoikeussopimukset turvaavat oikeuden vain **rauhanomaiseen kokoontumiseen**. Kokoontumiset, joissa osallistujilla ja järjestäjillä on väkivaltaiset aiheet tai joissa yllytetään väkivaltaan, eivät kuulu koontumisvapauden piiriin.

Tee ennakoilmoitus poliisille vähintään 24 tuntia ennen mielenosoitusta.

Ilmoituksen jättämisen jälkeen poliisi ottaa usein yhteyttä mielenosoituksen järjestäjään ennakolta ja kysyy lisätietoja esimerkiksi arvioidusta osallistujamäärästä, liikennejärjestelyjen tarpeesta ja kestosta.

Mielenosoituksen saa järjestää myös ilman ennakoilmoitusta.

Poliisi voi kertoa julkisuuteen mielenosoituksen järjestäjän, jos kyseessä on järjestö, yhdistys tai muu oikeushenkilö. Jos järjestäjä on yksityishenkilö, julkisuuslaki voi joissakin tapauksissa kieltää henkilön nimen mainitsemisen.

Poliisi voi antaa ohjeita ja määräyksiä ennen mielenosoituksen alkamista ja sen aikana esimerkiksi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, ympäristölle aiheutuvan haitan rajoittamiseksi, sivullisten oikeuksien turvaamiseksi tai liikenteen sujuvuuden turvaamiseksi.

Mielenosoituksen voi ulkona järjestää torilla, aukiolla, katualueella tai muussa yleiseen kokoukseen soveltuvassa paikassa.

Jos mielenosoitus järjestetään yleisellä paikalla, maanomistajan tai alueen haltijan lupaa ei tarvita. Jos kokouksesta on odotettavissa kohtuutonta haittaa omistajalle, haltijalle tai ympäristölle, omistaja tai haltija voi kuitenkin rajoittaa paikan käyttöä.

Poliisi voi osoittaa mielenosoituksen siirrettäväksi toiseen ajankohtaan tai paikkaan, jos samassa paikassa aiotaan järjestää samanaikaisesti useita yleisiä kokouksia, tai jos mielenosoituksen järjestäminen ilmoitetussa paikassa esimerkiksi vaarantaa ihmisten turvallisuuden tai aiheuttaa kohtuutonta häiriötä.

ENNEN MIELENOSOITUSTA

Järjestyksenvalvonta mielenosoituksessa

- Mielenosoituksen järjestäjän on huolehdittava järjestyksen ja turvallisuuden säilymisestä mielenosoituksessa. Järjestäjällä ei ole yleistä velvollisuutta asettaa tätä varten järjestyksenvalvoja. On kuitenkin suositeltavaa tehdä perusteellinen arvio, ovatko järjestyksenvalvojat tarpeen.
- Järjestyksenvalvojilla tulee olla järjestyksenvalvojakortti tai erillinen poliisin hyväksyntä.
- Poliisi voi ottaa järjestäjään yhteyttä ja antaa ennakkoon sitovan määräyksen järjestyksenvalvojan tarpeesta. Tämä määräys kannattaa pyytää kirjallisena.

 Mielenosoitusten järjestämistä ei kuitenkaan tulisi tarpeettomasti rajoittaa sellaisilla poliisin määräyksillä, jotka eivät ole välttämättömiä. Suositukset ovat ensisijaisia sitoviin määräyksiin nähden. Poliisin velvollisuutena on turvata kokoontumisvapauden käyttämistä, joten määräykset eivät saa tehdä mielenosoituksen järjestämisestä käytännössä mahdotonta.

Kun kutsut osallistujia

- Kerro selkeästi mielenosoituksen tavoite: *miksi olemme liikkeellä?*
- Ohjeista osallistujia valmistautumaan perehtymällä mielenosoituksen aiheeseen ja omiin oikeuksiinsa.
- Kehota osallistujia ottamaan mukaan henkilöllisyystodistus ja jättämään aseiksi tulkittavat välineet kotiin.

MIELENOSOITUKSEN AIKANA

Mielenosoituksen järjestäjällä on ensisijainen vastuu järjestyksen ja turvallisuuden säilymisestä sekä lain noudattamisesta tilaisuudessa. Poliisin tehtävä on turvata kokoontumisvapauden käyttämistä ja suojella mielenosoitusta esimerkiksi sivullisten häirinnältä.

Poliisi voi antaa ohjeita ja määräyksiä ennen mielenosoituksen alkamista ja sen aikana esimerkiksi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, ympäristölle aiheutuvan haitan rajoittamiseksi, sivullisten oikeuksien turvaamiseksi tai liikenteen sujuvuuden turvaamiseksi.

Mielenosoituksen järjestäjän on keskeytettävä kokous tai määrättävä se päättymään, jos kokouksen jatkamisesta aiheutuu välitöntä vaaraa ihmisten turvallisuudelle, omaisuudelle tai ympäristölle. Poliisilla on oikeus keskeyttää yleinen kokous tai määrätä se päättymään, jos muut toimenpiteet eivät ole osoittautuneet riittäviksi.

Väkivallattomiin keinoihin on usein oikeus mielenosoituksen säilyessä rauhanomaisena. Kuitenkin esimerkiksi poliisin virkatoimien tai lakiin perustuvan tai aiheellisen määräyksen vastustaminen on rikos. Tilanteet ovat tapauskohtaisia.

Mielenosoituksen järjestäjä on yhteyshenkilö poliisin kanssa mielenosoituksen aikana.

Varmista mielenosoituksen sijoittuminen paikan päällä niin, että

se on osallistujien kannalta turvallista.

ympäristölle ja sivullisille ei aiheuteta vahinkoa.

Tee selväksi osallistujille, miten mielenosoituksessa toimitaan:

Mielenosoituksen rauhanomaisuus

Toimiminen niin, että sivullisia ja ympäristöä ei vaaranneta

Mitä välineistöä mielenosoituksessa käytetään

MIELENOSOITUKSEN JÄLKEEN

Huolehdi osallistujien turvallisuudesta myös mielenosoituksen päättyessä:

■ Mieti ja ohjeista osallistujille poistumisreitit

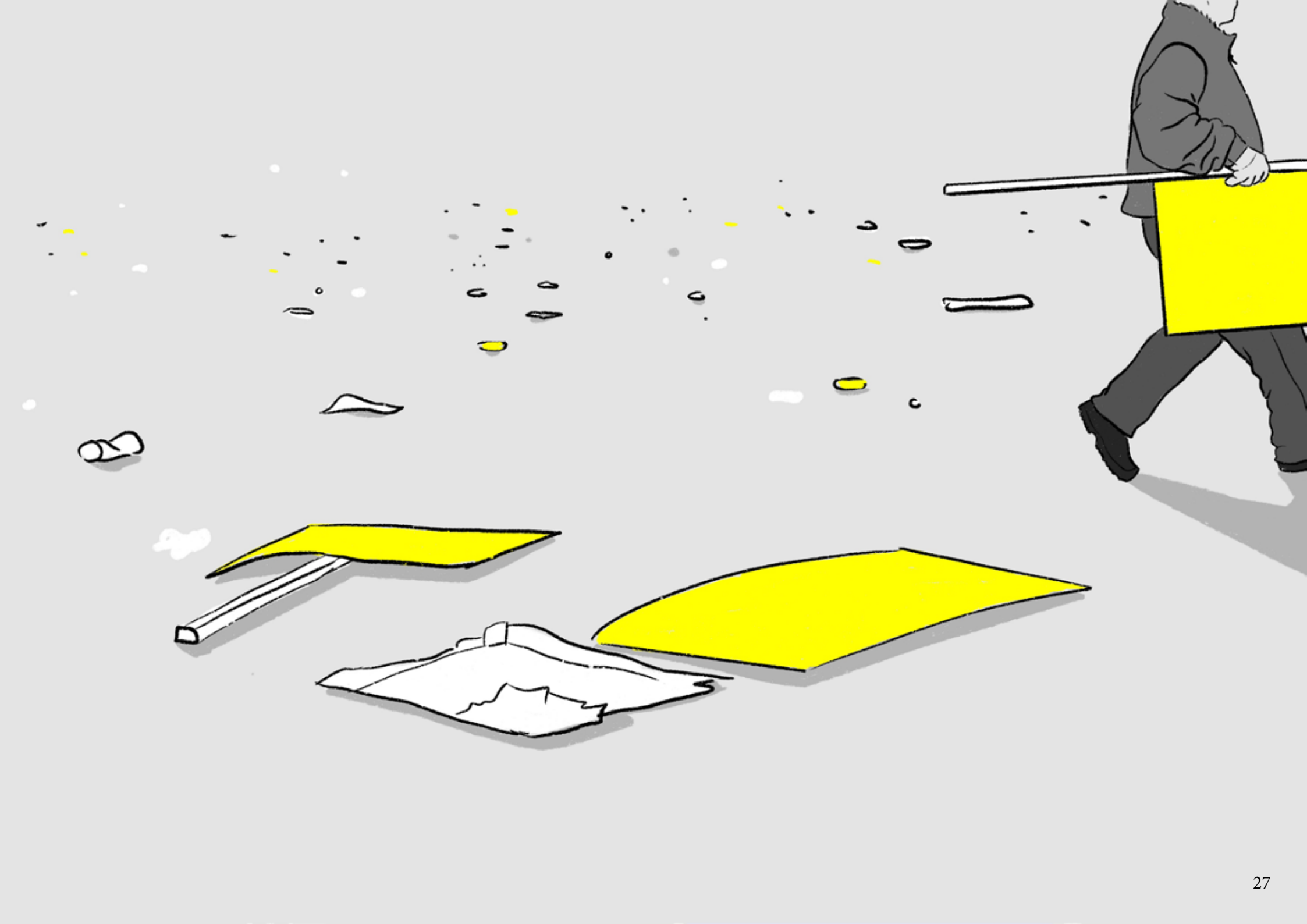

■ Ohjeista yhteisten välineiden kerääminen ja palautus.

■ **Huolehdi mahdollisten rakennelmien poistamisesta ja alueen siistimisestä**

OIKEUTENI JA VELVOLLISUUTENI MIELENOSOITUKSEEN **OSALLISTUJANA**

Jokaisella on oikeus osallistua mielenosoitukseen.

ENNEN MIELENOSOITUSTA

- Perehdy mielenosoituksen aiheeseen ja järjestäjän ohjeistuksiin sekä omiin oikeuksiisi

MIELENOSOITUKSEN AIKANA

- Noudata järjestäjän ohjeistuksia ja linjauksia.
- Poliisi voi antaa määräyksiä ja ohjeita, jos se on välttämätöntä yleisen järjestyksen, turvallisuuden tai muiden oikeuksien suojelemiseksi tai esimerkiksi liikenteen sujumisen takia. Määräykset eivät kuitenkaan saa estää kokoontumisvapauden toteutumista.
- Varmista mielenosoituksen järjestys ja turvallisuus omalta osaltasi myös kunnioittamalla muiden osallistujien tilaa.
- Älä provosoidu mahdollisten vastamielenosoittajien toiminnasta.
- Säilytä maltti kaikissa tilanteissa.

MIELENOSOITUKSEN JÄLKEEN

- Noudata järjestäjän ohjeistuksia esimerkiksi turvallisten poistumisreittien ja välineiden palauttamisen osalta.

OHJEITA RISTIRIITATILANTEISSA TOIMIMISEEN

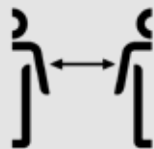
Keinoja rauhalliseen kommunikointiin:

Pidä kädet näkyvillä, **pysy rauhallisena** ja kiinnitä huomiota rauhalliseen hengitykseen.

Säilytä riittävä **etäisyys** toiseen osapuoleen ja suuntaa kehosi asento hieman hänestä ohi.

Älä koske toista osapuolta, poliisia tai heidän varusteitaan.

Säilytä ystävällinen katsekontakti ja **osoita kuuntelevasi**, esimerkiksi nyökkäilemällä.

Voit myös yrittää **peilata toisen osapuolen käytöstä** esimerkiksi nostamalla ensin oman äänensävyysi samalle tasolle keskustelukumppanin kanssa ja pyrkimällä sitten alentamaan äänenvoimakkuutta.

Älä keskeytä.

Osoita **empatiaa** toisen osapuolen turhautumista kohtaan.

Puhu rauhallisesti ja maltillisella äänellä

Älä epäröi poistua uhkaavasta tilanteesta.

Mielenosoituksissa vastaan tuleviin ristiriitatilanteisiin varaudut parhaiten tuntemalla oikeutesi.

Siksi suosittelemme omien oikeuksien kertaamista aina ennen mielenosoitukseen osallistumista tai sellaisen järjestämistä.

Henkilökohtaista turvallisuutta voi ristiriitatilanteessa edistää kommunikoimalla rauhallisesti. Rauhallinen eli de-eskaloiva kommunikaatio tarkoittaa vuorovaikutuksen keinoja, joilla pyritään rauhoittamaan uhkaavaksi käynyt tilanne. Sen tehtävänä ei ole ratkaista ristiriitoja vaan suojella fyysistä turvallisuuttasi ja palauttaa tilanne, itsesi ja vuorovaikutuksen toinen osapuoli kiihtyneestä takaisin rauhalliseksi. De-eskaloivalla kommunikaatiolla voi olla hyötyä vuorovaikutustilanteissa niin poliisin, muiden osallistujien, vastamielenosoittajien tai vaikkapa ystävien kesken.

Entä jos koen, että oikeuksiani on loukattu?

Omista oikeuksistaan kannattaa pitää kiinni ja niiden kunnioittamista on syytä vaatia myös virkavallalta. Joskus kuitenkin käy niin, että oikeuksien käyttö estetään tai niitä loukataan. **Siksi on hyvä tuntee myös käytännöt, joilla oikeutta voi hakea jälkikäteen.**

Erytisen tärkeää on kirjata muistiin tilanne, jossa oikeuksia loukattiin tai niiden toteutumista rajoitettiin sekä perusteet, joilla näin tehtiin. Virkatehtävää suorittavalla poliisilla on oltava yksilöitävä tunnus ja hänellä on myös velvollisuus näyttää virkamerkkinsä pyydettyessä. Jos poliisi antaa laittomaksi epäilemäsi käskyn, on syytä ottaa ylös poliisin yksilöitävissä olevat tiedot.

Jos epäilet, että viranomainen on toiminut lainvastaisesti, voit tehdä asiasta hallintokantelun. Voit tehdä kantelun yksin tai muiden kanssa, eikä kantelun tekeminen edellytä Suomen kansalaisuutta. Voit tehdä kantelun myös lainvastaisesta toimesta, joka ei kohdistunut juuri sinuun.

Jos kantelu koskee tietyssä poliisilaitoksessa toimivaa poliisia, kantelu toimitetaan kyseiseen poliisilaitokseen. Jos kantelusi taas koskee useaa yksikköä, poliisipäällikköä tai esimerkiksi Poliisihallituksen viranhaltijaa, kantelu toimitetaan Poliisihallitukseen. Kantelun voi osoittaa myös ylimmille laillisuusvalvojille eli eduskunnan oikeusasiamiehelle tai valtioneuvoston oikeuskanslerille. Yksityiskohtaisempia ohjeita kantelun tekemiseen löytyy [Suomi.fi -sivustolta](https://www.suomi.fi) sekä poliisin omilta sivuilta.

Mikäli epäilet poliisin tehneen rikoksen voit tehdä asiasta myös rikosilmoituksen. Mikäli hallintokantelua käsittelevä taho havaitsee, että asiassa voi olla syytä epäillä poliisin syyllistyneen rikokseen, hänen on siirrettävä asian käsittely syyttäjälle. Syyttäjä arvioi, onko asiassa käynnistettävä esitutkinta.

Lisäksi poliisin antamasta ennakkollisesta määräyksestä, kuten esimerkiksi järjestyksenvalvojen asettamisesta, voi valittaa hallintotuomioistuimeen.

VINKKEJÄ VAIKUTTAVAN MIELENOSOITUKSEN JÄRJESTÄMISEEN

Mitä haluatte sanoa?

Muotoile mielenosoituksenne ydinviesti tarkasti. Kommunikoii se selkeästi myös kaikille osallistujille ja mielenosoitukseen liittyvässä viestinnässä. Mieti mielenosoituksen paikkaa valitessanne, keneen haluatte vaikuttaa.

Tee mielenosoituksesta visuaalisesti näyttävä ja yhtenäinen.

Varmistakaa viestin perillemeno julistein, kyltein ja lipuin. Ennen mielenosoitusta voi järjestää vaikka yhteisen kylttityöpajan. Myös yhtenäinen pukeutuminen voi lisätä mielenosoituksen visuaalista tehoa. Yksinkertaisen yhteisen koreografian käyttäminen tai ääneen huudetut tai laulettu viestit lisäävät sekä mielenosoituksen näytävyyttä että sosiaalista yhteenkuuluvuutta osallistujien kesken.

Muista tarvittaessa megafoni!

Media.

Jos haluat mielenosoituksenne viestin näkyvän myös mediassa, ota yhteyttä tiedotusvälineiden edustajiin joko ennen mielenosoitusta tai sen aikana. Voit antaa medialle myös loppulausunnon mielenosoituksen päätyttyä. Voi myös olla hyvä nimetä mielenosoituksellenne viestintäyhteyshenkilö(t) tiedotusvälineiden kanssa toimimista varten.

Vaikuttamistyö.

Jos haluat tehostaa viestinne perille menoa ja vaikuttavuutta, olkaa yhteydessä mielenosoituksenne aiheesta vastaaviin päättäjiin ja vaikuttajatahoihin joko ennen mielenosoitusta tai sen jälkeen. Esittäkää vaatimuksenne perusteluineen ja pyytäkää siihen tai kysymyksiinne vastausta. Päättäjien puheille voi pyrkiä myös mielenosoituksen aikana.

Sosiaalinen media.

Suunnittele etukäteen, mitä ja millaisella aikataululla viestitte sosiaalisen median kanavissa ennen mielenosoitusta, sen aikana ja jälkeen. Sopikaa, kuka vastaa viestien lähettämisestä missäkin tilanteessa. Mielenosoituksen aikana sosiaaliseen mediaan voi välittää kuvia tai livetallennetta mielenosoituksen kulusta.

Ohjelma.

Mielenosoituksen viestiä voi vahvistaa tilaisuudessa järjestettävällä ohjelmalla. Tilanteesta riippuen mielenosoitukseen sopivaa ohjelmaa voivat olla esimerkiksi ennalta sovitut puheenvuorot mielenosoituksen aiheesta tai open mic -lava osallistujille. Myös musiikin ja esitystaiteen keinot voivat toimia hyvin viestin vahvistamisessa ja yleisön houkuttelemisessa.

PEREHDY LISÄÄ! HYÖDYLLISIÄ LINKKEJÄ:

[Ohjeet yleisten kokousten ja mielenosoitusten järjestämiseen poliisin verkkosivuilla](#)

[Kokoontumislaki](#)

[Poliisilaki](#)

[Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus](#)

[Kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus](#)

[Yleissopimus lapsen oikeuksista](#)

[Euroopan ihmisoikeussopimus \(Euroopan neuvosto\)](#)

[Euroopan unionin perusoikeuskirja](#)

[Ihmisoikeuskomitean yleiskommentti nro 37 \(2020\) oikeudesta rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen \(artikla 21\) \(englanniksi\)](#)

[ETYJin ja Venetsian komission kokoontumisvapautta koskeva ohjeistus \(englanniksi\)](#)

[Basic Principles on the use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials](#)

[United Nations Human Rights Guidance on Less-Lethal Weapons in Law Enforcement](#)

[Code of Conduct for Law Enforcement Officials
Amnesty Human Rights Academy The Right to Protest –kurssi \(englanniksi\)](#)

[Staying Resilient While Trying to Save the World. \(Amnestyn käsikirja nuorille aktivisteille; englanniksi\)](#)

[Koulu mielenosoituksessa. Vinkkejä ja ohjeita osallistuville ja ei-osallistuville.](#)

Tunne oikeutesi ja pidä niistä kiinni.

Teksti: **Anu Tuukkanen, Teemu Vaarakallio, Outi Pallasoja**
Oikeudelliset asiantuntijat: **Kaisa Korhonen, Valpuri Tarkka**
Taitto ja kuvitukset: **Venla Anttila**

Kiitos kaikille tekstin editointiin osallistuneille ja kommentteja antaneille.